

ŽEGNAN LES

*Ko je šel Haložan orat, je vzel s seboj šibo iz presmeca
»za božji žegen«, »zoper hudega duha«!*

Žegnan les se imenuje šibje iz cvetnonedeljske butare. Žegnan les naj bi imel čarobno moč in naj bi vse leto varoval kmetovo domačijo, hlev in polja.

V posameznih pokrajinah naše dežele ima velikonočna butara različna imena: vzhodni del Slovenije butaro imenuje »presmec«, Gorenjci ji pravijo - »beganica«, Korošci - »prijatelj«, na Goriškem – »vevnik«, na Notranjskem »žegen«, v Beli krajini »drenek«, ...

To zelenje – veje, zeli, cvetice – je bilko nekdanj polno skrivnostnih čarov, ki so pospeševali rast na poljih, odganjali so zle duhove in pomagali do zdravja in dobre letine.

Butare sestavlja različno med sabo povezano zelenje, pomembnejše je:

1. Oljka – vsemu zahodnemu svetu pomeni simbol miru. To je postala, ko sta bok morja – Pozejdon – in boginja vojne in modrosti - Atena – tekmovala , kdo bo kraljeval na skalnatem griču sredi Atike. Zmagala je Atena, saj se je Grkom prikupila s čudoviti darilom – dala jim je oljko!;
2. Brin – varuh proti streli, varuh pred vragom, varuh pred kugo, varuh pred uroki in čarovnicami. Ob nevihti se zateci v bližino brinovega grma, saj »u brinjev grm nikada ne udari strijela!« je zapisal Janez Trdina;
3. Dren – trdoživa rastlina, zdrav kot dren, krepak kot dren, žilav kot dren. Majhen vez zvit potlačen drenov grm je res primer življenjske sile in vztrajnosti;
4. Glog – zdravilo za pomiritev in krepitev srca. Svoje dni je glog pomagal kot varovalno sredstvo proti zlodeju in čarovnicam. Čarovnice so se menda zelo bale glogovega lesa;
5. Bezeg – zdravilna rastlina, bezeg dekletom pomaga do ženina, varuh pred vragom in čarovnicama. Bezeg je ena tistih rastlin, v kateri od prav-davnine prebivajo dobra božanstva, ki varujejo dom. Bezeg zato še danes raste ob hišah, kaščah in hlevih slovenskih domov, kot samosevec;
6. Leska – zdravilo za zdravo pamet, leska kaže pot do zaklada, prinašalka sreče, zdravja in blaginje, varuhinja pred točo. Leska je simbol potrpežljivosti, plodnosti in zdravja. Leskov grm je poln čudodelnih moči. Pred lesko se trikrat odkrij! , uči stara modrost;
7. Vrba – naši predniki so si podzemni svet predstavljali pod vodo, v močvirju. Vrba raste ob vodi in je zato nesrečno drevo. Pa vendar lahko vrba človeku pomaga. Ob posebnih molitvah je v starih dneh pomagala proti sovražniku. Vrbovo grmičevje je reševalo življenje tudi naši Miklovi Zali, ko je bežala iz turškega ujetništva proti domu v Zilski dolini in tako ustvarila najlepši lik slovenske žene.
8. Čremsa za boljši vonj butare;
9. Pušpan za prevlado zelene barve ter
10. Bršljan – z njim povežemo zelenje v butaro.

Na tako pripravljeno butaro ponekod v Sloveniji zraven rož navesijo tudi limone, jabolka razne trakove in podobno.

Posebnost zase so danes ljubljanske cvetne butare. V njih je malo živega rastlinja, največkrat šob brinja, vejica pušpana ali ciprese ali v novejšem času bršljan, glavno pa so pobarvani, umetno zaviti in naokrog prepleteni oblanci, različnih barv, prevladujejo bela, modra in rdeča.

Na božični večer so kmetje z žegnanim lesom kadili po svojih domovih. Štajerci zato, da »hudi duh ne pride. Prav tako so s kurjenjem v peč odganjali nevihtne oblake.